



Šifra kandidata:

Državni izpitni center



P 2 6 1 A 1 0 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Petek, 29. maj 2026 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivečno pero ali kemični svinčnik.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani.

Izpitna pola vsebuje 18 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivečnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite skladno s slovničnimi in pravopisnimi pravili, čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.



P 2 6 1 A 1 0 1 1 1 0 3

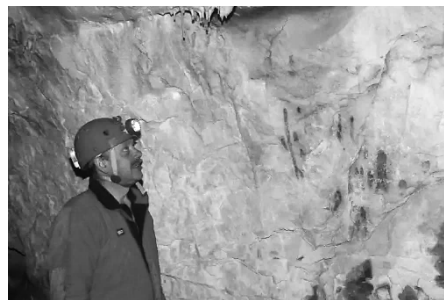
Priloga k izpitni poli 1



Neolitske risbe iz Bestažovce – slovenski jamski biser

Eva Horvat
30. januar 2023

Na Slovenskem so v zadnjih desetletjih odkrili več arheoloških ostankov iz prazgodovine. Neandertalčevo piščal iz Divjih bab so našli konec 20. stoletja, leseno kolo z osjo z Ljubljanskega barja pa nekaj let kasneje. Obe najdbi sta se v vedenje slovenske javnosti že dodobra zasidrali, manj znane pa so vsaj 7000 let stare risbe iz jame Bestažovca pri Sežani. Njihov namen bo morda za vedno ostal skrivnost.



Na stenah jame so narisane rdeče in črne pike, črte, znaki, liki, simboli, morebiti celo stilizirane figure. Gre za prve prazgodovinske jamske risbe, najdene v Sloveniji. Doslej so našli 32 znakov, narisanih z rdečo okro, na stropu pa še 28 z ogljem narejenih pik in nekaj črt. Toda pod plastjo kalcitnega poprha se morda skriva še več risb. Po doslej opravljenih raziskavah so iz mlajše kamene dobe ali neolitika, torej iz obdobja, ko so naši predniki, lovci in nabiranci, postali kmetje in živinorejci.

Risbe so odkrili januarja 2009, ko je geograf in krasoslovec **Andrej Mihevc** z jamarjem **Bojanom Volkom** obiskal jamo, da bi posnel nekaj fotografij za predstavitev svojih raziskav. Bestažovca je bila arheološko najdišče sicer že pred tem, v rovu so namreč leta 1979 našli ostanke lončevine in kosti.

Za javnost zaprta jama

Da bi jamske risbe iz prazgodovine zaščitili, je Bestažovca od njihove najdbe zaprta z rešetko. Obisk je mogoč le za potrebe znanstvenega raziskovanja. Tudi sicer je jama težko dostopna, zato starodavnih risb ni mogoče videti v živo. Lahko pa obiščemo muzej v Postojni, v katerem je na ogled reprodukcija dela jamskih risb. V muzejski zbirki so tudi nekatere druge najdbe iz Bestažovce: kamnita sekira iz žada, orodje iz roženca in nekaj ostankov lončevine.

7000 let stare risbe

Naši davni predniki so v neolitiku v jamo prihajali iz Perkove pečine. Tedaj sta bili namreč Bestažovca in Perkova pečina ista jama. Ko je grušč zaprl prehod med njima, je morebitnim obiskovalcem preprečil dostop do Bestažovce, obenem pa je v jami nastala stabilnejša klima, ki je omogočila ohranitev risb. Prav dejstvo, da se je vhod v jamo zaprl, je pomembno pri datiranju nastanka risb. Radiokarbonske datacije oglja iz jame kažejo, da je bil ta del Bestažovce dostopen še pred okrog 7000 leti, pozneje pa ne več. Zato arheologi domnevajo, da so vsaj toliko stare tudi risbe.

V neolitiku so ljudje živeli zelo povezano z naravo, jame pa so jim služile kot zatočišča in verjetno tudi kot svetišča oziroma prostori za rituale. V Bestažovci je Andrej Mihevc našel kose oglja, ostanke bakel, trave, položene v venec okrog stalagmita, in ostanke zelišč. Domnevamo lahko, da so ljudje notranje dele jame uporabljali kot »sveto mesto«. Bestažovca je morda najstarejše svetišče pri nas.

»Rdeče črte« tudi v drugih jamah

Bestažovske jamske slikarje pa niso edine prazgodovinske risbe na naših tleh. Tudi v Partizanski jami v Slovenski Istri so bile odkrite sledi risanja z rdečo barvo. Te so morda še starejše od risb v Bestažovci. Risbe iz obeh jam v svetovnem merilu niso prelomne, saj je prazgodovinska jamska umetnost dobro znana in v nekaterih primerih celo zapisana na Unescov seznam svetovne kulturne dediščine. So pa izjemnega pomena za Slovenijo in širše območje jugovzhodno od Alp, kajti na tem prostoru so tovrstne najdbe prava redkost.

(Prirejeno po: <https://znanost.sta.si/3133397/neolitske-risbe-iz-bestazovce-slovenski-jamski-biser>. Pridobljeno: 30. 4. 2023.)



Prazna stran

**Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.**

1. Določite okoliščine, v katerih je nastalo izhodiščno besedilo. Dopolnite preglednico.

	Eva Horvat
Naslovnik	
	30. januar 2023
Mesto objave	

(2 točki)

2. V katero besedilno vrsto spada izhodiščno besedilo?

Izhodiščno besedilo je

- A ocena.
- B reportaža.
- C poljudnoznanstveni članek.
- Č komentar.
- D publicistično poročilo.
- E predstavitev kraja.

(1 točka)

3. Rešite nalogo o naslovu izhodiščnega besedila.

- 3.1. V povedi/povedih razložite, zakaj so neolitske risbe iz Bestažovce v naslovu poimenovane *slovenski jamski biser*.

(2)

- 3.2. Katero vlogo ima naslov? Obkrožite dve ustrezni črki.

Naslov izhodiščnega besedila

- A napove temo besedila.
- B opredeli besedilno vrsto.
- C pritegne naslovnikovo pozornost.
- Č povzame celotno besedilo.

(1)
(3 točke)



4. V izhodiščnem besedilu so nekateri odstavki naslovljeni. Napišite možne mednaslove še za preostale.

Odstavek	Mednaslov
2. odstavek (Na stenah jame ...)	
3. odstavek (Risbe so odkrili ...)	
6. odstavek (V neolitiku so ljudje ...)	

(2 točki)

5. Katere podatke o jami Bestažovca izvemo iz izhodiščnega besedila? Obkrožite črke pred štirimi pravilnimi rešitvami.

Iz besedila izvemo,

- A kje se jama nahaja.
- B kako velika je.
- C kdaj so jo sodobni jamarji začeli raziskovati.
- Č kdo je odkril risbe na stenah jame.
- D s čim so risbe narisane.
- E kaj bestažovske risbe pomenijo.
- F kje si lahko ogledamo arheološke predmete iz Bestažovce.

(2 točki)

6. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, oziroma NE, če ni.

Jamske risbe iz Bestažovce so prva prazgodovinska najdba v Sloveniji.	DA	NE
Najznamenitejši predmet iz Bestažovce je neandertalčeva piščal.	DA	NE
Danes je Bestažovca dostopna samo strokovnjakom.	DA	NE
V jami Bestažovca so odkrili tudi prazgodovinsko orodje.	DA	NE
Poustvarjene risbe iz Bestažovce si lahko ogledamo v muzeju.	DA	NE
Bestažovca je uvrščena na Unescov seznam svetovne kulturne dediščine.	DA	NE

(3 točke)

7. V smiselno povezanih povedih napišite, kako so dokazali, da so risbe iz Bestažovce stare več tisoč let, čemu so bile verjetno namenjene in zakaj so se lahko tako dolgo ohranile.

(4 točke)



8. Zakaj je jama Bestažovca danes zaprta za javnost? Navedite dva različna razloga.

— _____

— _____

(2 točki)

9. Ali se vam zdi prav, da je tako pomembna dediščina javnosti nedostopna? Svoje mnenje utemeljite v povedi/povedih.

(2 točki)

10. Preberite slovarski sestavek iz SSKJ² in rešite nalogo.

poprŕh -a m (ř)

1. knjiž. *tanka, rahla plast česa sipkega, zlasti snega*: sonce je stopilo poprŕh; poprŕh na skalah / snežni poprŕh / z oslavljenim pomenom poprŕh slane; pren. poprŕh liričnosti v dramih
2. agr. *tanka voščena prevleka na listju in sadežih*: poprŕh na slivah; listi z modrim poprŕhom
3. *glagolnik od poprhati*: poprŕh z razpršilom

- 10.1. V katerem slovarskem pomenu je beseda *poprŕh* uporabljena v 2. odstavku izhodiščnega besedila (Na stenah jame ...)? S številko pomenske razlage dopolnite poved.

Beseda *poprŕh* je v besedilu uporabljena v _____ pomenu.

(1)

- 10.2. Obkrožite DA, če trditev drži, oziroma NE, če ne drži.

Beseda <i>poprŕh</i> je glagol.	DA	NE
V besedi <i>poprŕh</i> sta dva samoglasnika.	DA	NE
Beseda <i>poprŕh</i> je večpomenka.	DA	NE
V slovarskem sestavku je terminološko gnezdo.	DA	NE

(2)

- 10.3. Izpišite podatek, ki kaže, da se beseda *poprŕh* lahko uporablja kot strokovni izraz.

(1)
(4 točke)



11. Preberite izpisano poved in rešite nalogo.

Obe najdbi sta se v vedenje slovenske javnosti že dodobra zasidrali.

11.1. Kaj pomeni, da sta se najdbi v *vedenje slovenske javnosti* že dodobra zasidrali? Odgovorite v povedi/povedih.

(2)

11.2. V besedi iz izpisane povedi obkrožite naglašeni samoglasnik.

v e d e n j e

(1)

11.3. Besedi *vedenje* spremenite naglasno mesto in novo besedo uporabite v smiselni povedi.

(2)
(5 točk)

12. Podčrtanima besedama pripišite besedi iz iste besedne družine, ki sta zapisani v drugi povedi.

Gre za prve prazgodovinske jamske risbe, najdene v Sloveniji. Doslej so našli 32 znakov, narisanih z rdečo okro, na stropu pa še 28 z ogljem narejenih pik in nekaj črt.

risbe _____

najdene _____

(2 točki)

13. Rešite nalogo o prevzetih besedah.

13.1. Prevzete besede iz izhodiščnega besedila povežite z njihovim pomenom tako, da na črtice pred njimi zapišete ustrezno številko iz desnega stolpca.

_____ figura	1 čas, doba
_____ ritual	2 obred, bogoslužje
_____ datacija	3 stoječi kapnik
_____ stalagmit	4 časovna določitev pojava, nastanka
	5 običaj, pravilo
	6 lik, kip, podoba

(2)



- 13.2. V katerem jezikovnem priročniku najdemo podatek o tem, ali je beseda domača ali prevzeta?

_____ (1)

- 13.3. Poleg navedenih je v izhodiščnem besedilu še več prevzetih besed. Ali se vam zdi njihova uporaba v tovrstnih besedilih primerna? Svoje mnenje utemeljite v povedi/povedih.

_____ (2)
(5 točk)

14. Iz besed v oklepajih tvorite pridevnike in z njimi dopolnite besedilo.

Že v prejšnjem stoletju so _____ (Sežana) jamarji redno obiskovali _____ (Kras) jamo Bestažovca, a stenskih poslikav niso opazili. Po _____ (Mihevc) odkritju prazgodovinskih risb so jamo zaprli, lahko pa si v _____ (Postojna) muzeju ogledamo njihovo reprodukcijo.

(2 točki)

15. Preberite izpisani povedi in rešite nalogo.

Naši davni predniki so v neolitiku v jamo prihajali iz Perkove pečine.

Ko je grušč zaprl prehod med njima, je morebitnim obiskovalcem preprečil dostop do Bestažovce.

- 15.1. Vprašajte se po podčrtanih delih prve povedi. Z vprašalnicami dopolnite povedi.

_____ so prihajali? V neolitiku.

_____ so prihajali? V jamo.

_____ so prihajali? Iz Perkove pečine.

(2)

- 15.2. Katero stavčočlensko vlogo opravljajo podčrtani deli povedi?

Podčrtani deli povedi so

A povedki.

B osebki.

C predmeti.

Č prislovna določila.

(1)



15.3. Glagoloma iz izpisanih povedi določite glagolski vid in jima pripišite vidski par.

Izpisani glagol	Glagolski vid	Vidski par
so prihajali		
je zaprl		

(2)
(5 točk)

16. Povedi dopolnite z ustreznimi predlogi.

Neandertalčevo piščal so našli _____ Divjih babah, leseno kolo z ostjo pa _____

Ljubljanskem barju. Dragocene predmete iz Bestažovce so prenesli _____ rova v muzej,

jamske risbe pa si lahko predstavljamo le _____ pomočjo fotografij.

(2 točki)

17. Navedenim tvorjenkam določite vrsto.

Tvorjenka	Vrsta tvorjenke
prazgodovina	
skrivnost	
krasoslovec	

(2 točki)

18. Napišite **javno vabilo**.

Predstavljajte si, da ste dijak/dijakinja Šolskega centra Srečka Kosovela Sežana. V okviru projektnega tedna boste s člani zgodovinskega krožka pripravili razstavo o arheoloških najdbah na Krasu. Na otvoritev razstave povabite dijake šole in okoliške prebivalce. Pri pisanju javnega vabila si pomagajte z izhodiščnim besedilom, manjkajoče podatke si izmislite in besedilo ustrezno oblikujte. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)



P 2 6 1 A 1 0 1 1 1 1 1



Prazna stran